

ΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑΙ, ΠΟΛΙΤΙΚΑΙ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑΙ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΕΩΣ

ΥΠΟ ΤΟΥ Κ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΒΑΡΒΟΥΤΗ

[Ο κ. Γ. Βαρβούτης, ὡς Ὑπουργὸς τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας καὶ ὡς Βουλευτὴς ἐπέδειξεν ἰδιαιτέραν στοργὴν διὰ τὰ ζητήματα τῆς Σχολῆς. Ὁ ἰσχύων Ὄργανισμὸς τῆς (Β. Δ. τῆς 15.4.48) φέρει τὴν ὑπογραφήν του. Ἡ διάλεξις τοῦ γενομένη ἐνώπιον πυκνοῦ πολιτικοῦ καὶ ἐπιστημονικοῦ ἀκροατηρίου ἐκίνησε τὸ ἐνδιαφέρον ὄλων καὶ ἀπέσπασε τὰ θερμὰ συζητήρια τῶν παρισταμένων. Ἰδιαιτέρως ἐκίνησε τὴν προσοχὴν ἡ ματεριαλιστικὴ τοποθέτησις τοῦ ἑλληνικοῦ προβλήματος].

Ἡ Ἄνωτέρα Σχολὴ Βιομηχανικῶν Σπουδῶν μοῦ εἶναι πολὺ γνωστὴ, γνωρίζετε δὲ τὸ ἐνδιαφέρον μου δι' αὐτήν. Εἰς τὴν αἰθουσαν ἅμως αὐτὴν εὐρίσκομαι γιὰ πρώτη φορὰ καὶ δὲν ἤμπορῶ νὰ μὴν ἐκδηλώσω τὴν θαυμαστικὴν συγκίνησιν, τὴν ἔντονον ἰκανοποίησιν καὶ τὴν χαρὰν ποὺ με κατέχει διὰ τὰς προσόδους τοῦ Ἰδρύματος, τοῦ ὁποῦο ἡ ἀνάγκη ἦτο τόσο ἐπιτακτικὴ καὶ ὁ σκοπὸς μεγάλῃς πρακτικῆς καὶ κοινωνικῆς σημασίας.

Ἐπιθυμῶ νὰ συγχαρῶ ὄλους τοὺς συντελεστάς—διοικήσιν, διδακτικὸν προσωπικὸν καὶ φοιτητάς— ποὺ ἀνέβασαν τὴν Σχολήν, εἰς τὸ σημερινόν τῆς ἐπίπεδον. Ἐχῶ τὴν προσδοκίαν ὅτι τὰ καλὰ ἀποτελέσματα τῶν προσπαθειῶν των θὰ ἐκδηλωθοῦν σύντομα εἰς τὸ πρακτικὸν πεδῖον τῆς ἀναπτύξεως τῆς οἰκονομίας τῆς χώρας μας. Εἶναι τοῦτο καὶ εὐχή μου καὶ πίστις μου.

Μὲ συγκινοῦν ὅσα ὁ διακεκριμένος διευθυντὴς τῆς Σχολῆς εἶπεν, ἀλλὰ τὰ θεωρῶ ὅτι προσπερνοῦν τὴν πραγματικότητα. Δὲν ἔκαμα παρὰ τὸ καθήκον μου· πιθανῶς ὀλιγώτερα ἀπὸ ὅσα ἐπίστευα χρέος μου νὰ κάμω. Ὁ κ. Παπαϊωάννου ὑπερέβαλε τὴν μικρὰν συμβολήν μου μὲ τὸ φῶς τῆς πίστεως ποὺ τὸν ἐμπνέει εἰς τὸ ἔργον του.

Τὸν εὐχαριστῶ θερμότατα καὶ εἰσέρχομαι εἰς τὴν ὁμίλιαν.

Τὸ θέμα, ὅσως γνωρίζετε, εἶναι αἱ οἰκονομικαί, πολιτικαί καὶ κοινωνικαί προϋποθέσεις τῆς ἀνασυγκροτήσεως. Θὰ ἔπρεπε νὰ προστεθῇ εἰς τὸν τίτλον καὶ ὁ σκοπός, ἀλλ' αὐτὸς εἶναι αὐτονόητος καὶ γνωστός.

Ποτὲ λέξις δὲν ἔχει χρησιμοποιοηθῆ τόσο πολὺ—καὶ πολλὰς φορὰς δυσ-

παρατηρήσεων, εἰς τὰς ὁποίας μέχρι τοῦδε προέβη ἡ Ἀμερικανικὴ Ἀποστολὴ εἰς τὴν Χώραν μας δὲν ἦσαν ὄρθαι, μία ἐκ τούτων ἀποδίδει ἀπολύτως τὴν πραγματικότητα. Καὶ αὕτη εἶναι ἡ διατυπωθεῖσα ὑπὸ τοῦ κ. Πῶλ Πόρτερ, καθ' ἣν, «ἐὰν αἱ Ἀμερικανικαὶ ὑποδείξεις δὲν εἶναι πάντοτε ὄρθαι, πάντως εἶναι αἱ βόλαι ἐπισήμως διατυπούμεναι».

τυχῶς χωρὶς περιεχόμενον—δσον ἢ «Ἀνασυγκρότησις». Κατήνησεν ἐπὶ τὰς εἰς τὰ χεῖλη δλων τῶν Ἑλλήνων. Ἐὰν εἶναι ἀληθές, ὅτι ἡ ἔννοια τῶν λέξεων δὲν καθορίζεται ἀπὸ τὴν γραμματικὴν καὶ τὰ λεξικά, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ζωὴν καὶ τὴν πραγματικότητα, ἡ περίπτωσις τῆς ἀνασυγκροτήσεως ἀποτελεῖ τὴν περισσότερον εὐγλωττον ἀπόδειξιν τῆς ἀληθείας αὐτῆς. Τὸ περιεχόμενον καὶ ὁ σκοπὸς τῆς καθορίζονται ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀνάγκην τῆς ζωῆς καὶ τῆς αὐτοσυντηρήσεως καὶ ἀπὸ τὴν ἐμφυτον παρόρμησιν τῶν λογικῶν ὄντων καὶ τῶν κοινωνικῶν ὁμάδων πρὸς βελτίωσιν τῶν συνθηκῶν τῆς διαβιώσεως.

Εἶναι πράγματι ὁ πόθος δλων τῶν ἐλλήνων καὶ ἀπὸ αὐτοὺς ἐξαρτᾶται ἂν θὰ πετάξῃ καὶ θὰ παραμεινῇ εἰς τὴν σφαῖραν τῶν ὄνείρων ἢ θὰ λάβῃ τὸν δρόμον τῆς πραγματοποιήσεως καὶ θὰ γίνῃ πραγματικότης.

Τὸ πρόβλημα τῆς ἀνασυγκροτήσεως εἶναι σύνθετον. Εἶναι οικονομικόν, διότι ἐπιδίδκει οικονομικά ἀποτελέσματα—ἰδίως τὴν αὐξήσιν τῆς παραγωγῆς—καὶ ἀνάγεται εἰς τὴν κινητοποίησιν οικονομικῶν μέσων καὶ δραστηριοτήτων. Εἶναι κοινωνικὸν διότι ἡ αὐξήσις τῆς παραγωγῆς ἔχει καὶ πρέπει νὰ ἔχη ὡς τελικὸν σκοπὸν τὴν εὐημερίαν τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου, τὴν αὐξήσιν καὶ τὴν δικαίαν κατανομήν τοῦ κοινωνικοῦ εἰσοδήματος. Εἶναι πολιτικὸν διότι ὁ κοινωνικὸς αὐτὸς σκοπὸς ταυτίζεται μὲ τὴν ἀνωτέραν ἔννοιαν καὶ τὰς ἐπιδιώξεις τῆς πολιτικῆς πρὸς ἐξύψωσιν τοῦ πολιτικοῦ ἐπιπέδου τῶν ἀτόμων καὶ τῶν ὁμάδων. Εἶναι ἐπίσης πολιτικὸν καὶ διὰ τὸν πρόσθετον λόγον ὅτι ἡ ἀνασυγκρότησις εἶναι καὶ πρέπει νὰ εἶναι συνολικὴ προσπάθεια καὶ ὡς τοιαύτη κατευθύνεται ἀναποφεύκτως ἀπὸ τὸ Κράτος, τοῦτο δὲ εἶναι ἐκδήλωσις καὶ ἀποκρυσταλλωμένη μορφή τῆς συνθέσεως τῶν πολιτικῶν καὶ κοινωνικῶν τάσεων καὶ δυνάμεων μιᾶς Χώρας.

Μέσα εἰς τὰ πλαίσια αὐτὰ καὶ ὑπὸ τὴν σύνθετον αὐτὴν σύστασιν τοῦ θὰ ἐπιχειρήσω νὰ ἀναλύσω τὸ πρόβλημα τῆς ἀνασυγκροτήσεως καὶ τὰς προϋποθέσεις τῆς ἐπιτυχοῦς λύσεώς του.

Πρὸς τοῦτο θεωρῶ ἀναγκαῖον νὰ ἀνατρέξω εἰς τὴν τελευταίαν τεσσαρακονταετίαν ἀπὸ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1909 καὶ νὰ σὰς δώσω μίαν συνοπτικὴν εἰκόνα τῆς κατὰ τὴν περίοδον αὐτὴν οικονομικῆς, κοινωνικῆς καὶ πολιτικῆς διαρθρώσεως καὶ ἐξελιξέως. Ἡ ἀναδρομὴ εἶναι ἀπαραίτητος διὰ νὰ γνωρίζωμεν, ἂν μετὰ τὰς καταστροφὰς καὶ τὴν κατάρρευσιν ἀπὸ τὸν πόλεμον, τὴν ἐχθρικὴν κατοχὴν καὶ τὴν κομμουνιστικὴν ἀνταρσίαν, ἡ προσπάθεια τῆς ἀνασυγκροτήσεως πρέπει νὰ τείνῃ εἰς ἀποκατάστασιν τῆς πρὸ τῶν καταστροφῶν καταστάσεως ἢ εἰς νέαν ὀργάνωσιν καὶ περαιτέρω ἀνάπτυξιν.

Α'

Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1909 ἔφερεν εἰς τὸ προσκήγιον τῆς οικονομικῆς ζωῆς τὰ προοδευτικὰ ἀστικά στοιχεῖα. Ἡ φεουδαλικὴ καὶ κοτζαμπασικὴ ἐπίδρασις εἰς τὴν ζωὴν τῆς Χώρας παρεμερίσθη, μὲ τὴν ἄνοδον δὲ τῶν νέων

ἀστικῶν κοινωνικῶν δυνάμεων ἢ οἰκονομία μας εἰσῆλθεν εἰς τὸ καπιταλιστικὸν στάδιον. Ὁ μετασχηματισμὸς ἦτο καθυστερημένος. Εἰς ἐποχὴν κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ καπιταλισμὸς εἶχε φθάσει κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ αἰῶνος εἰς τὰς προηγημένας βιομηχανικῶς χώρας εἰς τὸ κορύφωμά του καὶ εἶχε σχεδὸν προσπερασθῆ, αἱ χώραὶ δὲ αὗται εὐρίσκοντο εἰς τὴν περίοδον τοῦ Spaetkapitalismus ἡμεῖς μὲ ὅλην τὴν μεταβολὴν ποῦ εἶχε φέρεῖ ἢ ἐπανάστασις τοῦ 1909 μόλις εἶχαμε προσπεράσει τὴν περίοδον τοῦ Fruehkapitalismus ὅπου τὴν ἔννοιαν ποῦ δίδει εἰς τοὺς ὄρους αὐτοὺς ὁ Sombart.

Ἡ ἑλληνικὴ οἰκονομία εἶχεν ἀναπτυχθῆ εἰς βαθμὸν ἀξιοσημείωτον, ἰδίως μετὰ τὸν πρῶτον παγκόσμιον πόλεμον. Μὲ τὴν ἀναγκαστικὴν ἀπαλλοτριώσιν τῶν τσιφλικίων ἐξέλιπεν ὁ φεουδαλικὸς καὶ πρωτόγονος χαρακτήρ εἰς τὴν γεωργικὴν οἰκονομίαν καὶ αἱ παραγωγικαὶ γεωργικαὶ δυνάμεις εἰς τὸν κλάδον αὐτὸν ἀπηλευθερώθησαν καὶ ἤρχισαν νὰ ἀναπτύσσουν τὴν δραστηριότητά των.

Τὸ γεγονός αὐτό, ἡ ὀργάνωσις τῆς ἀγροικῆς πίστεως καὶ τῶν συνεταιρισμῶν καὶ τὰ μεγάλα παραγωγικὰ ἔργα συνετέλεσαν εἰς τὴν αὐξήσιν τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς.

Παράλληλα καὶ εἰς κλίμακα σημαντικὴν ἠδξήθη καὶ ἡ βιομηχανικὴ καὶ βιοτεχνικὴ παραγωγὴ ὡς καὶ ἡ ἐμπορικὴ κίνησις. Ὅλα αὐτὰ ὅμως εἶχον γίνῃ μὲ τὴν σπουδὴν τῆς ἀντιμετωπίσεως ὀξείας ἀνάγκης, χωρὶς γενικώτερον πρόγραμμα καὶ ὀρθολογιστικὴν ὀργάνωσιν.

Εἰς τὴν πραγματοποιηθεῖσαν κατὰ τὸν μεσοπόλεμον ἄνοδον τῆς παραγωγῆς καὶ τῆς οἰκονομίας ἐν γένει συνετέλεσε κατὰ πολὺ ἢ μετὰ τὴν Μικρασιατικὴν καταστροφὴν εἰσοδος εἰς τὴν ζωὴν τῆς Χώρας τῶν ἀλυτρώτων ἐλλήνων ἐκ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, τοῦ Πόντου καὶ τῆς Θράκης. Ἐξ ἄλλου ὅμως ἡ προσθήκη εἰς τὸν στενὸν ἑλληνικὸν χῶρον πληθυσμοῦ ἑνὸς καὶ ἡμίσεως ἑκατομμυρίου ἐτόνωσε μὲν τὴν παραγωγικὴν δραστηριότητα εἰς ὅλους τοὺς κλάδους, ἐπέφερον ὅμως ἀλλοίωσιν βαθυτάτην εἰς τὴν σύστασιν τῆς οἰκονομίας μας καὶ τῆς κοινωνικῆς ζωῆς. Ἡ αὐξήσις τῆς παραγωγῆς δὲν ἐκάλυπτεν ὀλοκληρωτικὰ τὰς νέας οἰκονομικὰς ἀνάγκας· τὸ κοινωνικὸν εἰσόδημα δὲν ἦτο ἀνάλογον πρὸς τὴν αὐξήσιν τοῦ πληθυσμοῦ καὶ ἡ ἰσορροπία δὲν εἶχεν ἐξασφαλισθῆ.

Ἡ οἰκονομία μας ἐξηκολούθει νὰ εἶναι ἀνεπαρκὴς μὲ παθητικὸν ἰσοζύγιον πληρωμῶν, παθητικὸν ἐμπορικὸν ἰσοζύγιον, ἀντιμετωπιζόμενα κατὰ τὸ δυνατόν μὲ πιστώσεις καὶ δάνεια ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ, — κρατικὰ καὶ ἰδιωτικὰ — καὶ ἐν τέλει μὲ τὴν συστολὴν τῶν ἀναγκῶν καὶ τὴν ἀναγκαστικὴν λιτότητα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, τὴν ὁποίαν πολλοὶ ἐξύμνησαν, ἄλλοι μὲ ἐνδιαφέρον, ἄλλοι μὲ κάποιον σαδισμόν.

Δὲν ἦτο ὅμως μόνον πτωχὴ καὶ ἀνεπαρκὴς ἡ οἰκονομία μας. Καὶ ἡ διάρθρωσις αὐτῆς ἦτο ἀνώμαλος καὶ ἡ κατάστασις τῆς ἐν γένει ὀργανικὰ παθολογικῆ. Χαρακτηριστικὰ φαινόμενα ἦσαν τὸ ὑψηλὸν κόστος παραγωγῆς, αἱ ὑψηλαὶ καὶ ἀσταθεῖς τιμαί, τὸ ἀκριβὸν χρῆμα, ἡ ἀρρυθμία μεταξὺ προσφορᾶς καὶ ζητήσεως καὶ ἐν γένει ἡ ἀρρυθμία εἰς τὴν λειτουργίαν τῆς οἰκο-

νομίας, ή ἔλλειψις συναγωνιστικῆς ἱκανότητος κ.λ.π. Ὁ πληθωρισμὸς καθίστατο ἀναπόφευκτος ἐπαναλαμβανόμενος κατὰ περιόδους καὶ ἐνίοτε ἤθειλη-μένως διὰ νὰ ἀναπληρώσῃ τὴν ἔλλειψιν συναγωνιστικῆς ἱκανότητος.

Μὲ μίαν λέξιν ἢ οἰκονομία μας εἶχεν ἔντονον μονοπωλιακὸν χαρακτῆρα, ὁ ὁποῖος δὲν ἦτο ἀποτέλεσμα συναγωνισμοῦ, ἀλλὰ νοσηρὰς προστασίας.

Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΔΙΑΡΘΡΩΣΙΣ

Τὰ ἀστικά στοιχεῖα τὰ ὁποῖα, ὅπως ἐξέθεσα, εἶχον ἀνέλθει εἰς τὴν ἐπιφάνειαν μὲ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1909, ἐπικρατήσαντα εἰς τὴν οἰκονομικὴν ζῶν τῆς Χώρας εἶχον ἐπιβληθῆ καὶ κοινωνικῶς καὶ ἀπετέλεσαν τὸν πυρῆνα μιᾶς νέας ἀστικῆς τάξεως, ἡ ὁποία ἂν καὶ δὲν εἶχε ἀκόμη λάβει ἀποκρυσταλλωμένην καὶ σαφῆ ἰδεολογικὴν κατεύθυνσιν, εἶχεν ἐν τούτοις κατορθώσει νὰ προσαρμοσθῇ πρὸς τὰς ἰδεολογικὰς τάσεις τῆς ἐποχῆς ἐκπροσωπούμενας ἀπὸ ἀνοργανώτους μὲν ἀλλὰ προοδευτικὰς ὁμάδας ἐπιστημόνων καὶ διανοουμένων καὶ νὰ γίνῃ μαζῶ μὲ αὐτοὺς φορεῦς τοῦ νέου μετεπαναστατικοῦ πνεύματος μὲ τὴν φωτεινὴν ἡγεσίαν τῆς μεγάλης δημιουργικῆς φυσιογνωμίας τοῦ Ἐλευθ. Βενιζέλου.

Ἡ φεουδαλικὴ τάξις καὶ ὁ κοτσαμπασισμὸς εἶχον παραμερισθῆ. Μία δὲ νέα ἐποχὴ πρόδου καὶ ἀκμῆς ἐρόδιζεν εἰς τὸν κοινωνικόν, οἰκονομικόν καὶ πολιτικὸν ὀρίζοντα. Ὁ ἀγὼν ἐναντίον τῆς ἀναδιώσεως τῆς φεουδαλικῆς καὶ ἀρνητικῆς νοστοπρίας τοῦ παρελθόντος ἐτόνωσε τὰ νέα ἀστικά στοιχεῖα. Αἱ κοινωνικαί, οἰκονομικαὶ καὶ πνευματικαὶ μεταρρυθμίσεις, αἱ ὁποῖαι ἦσαν ἀξιόλογοι μέχρι τοῦ τέλους τῆς τρίτης δεκαετηρίδος ἔπειναν νὰ δημιουργήσουν καὶ νὰ παγιοποιήσουν μίαν νέαν μορφήν προοδευτικοῦ καὶ ἐξελικτικοῦ ἀστικοῦ καθεστώτος.

Προτοῦ ὁμοῦ σταθεροποιηθῆ ἡ νέα κατάστασις καὶ προτοῦ ἡ νέα ἀστικὴ τάξις ἐπιβάλλῃ πλήρως τὴν κυριαρχίαν τῆς εἶχε προσπερασθῆ ἀπὸ τὰ νέα κοινωνικά καὶ πολιτικὰ ρεύματα καὶ τὰς ἰδεολογικὰς τάσεις ποῦ ἐδημοιουργήθησαν μετὰ τὸν πρῶτον παγκόσμιον πόλεμον. Ἡ κυριαρχία τῆς ἤρχισε νὰ κλονίζεται ἀπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν ρευμάτων αὐτῶν, ὁ δὲ κλονισμὸς τῆς συνετέλεσεν εἰς τὴν ἀναδίωσιν τῶν φεουδαλικῶν στοιχείων, τὰ ὁποῖα καίτοι εἶχον παραμερισθῆ δὲν εἶχον ἐκλείψει πλήρως.

Ἡ ἀνάγκη τῆς ἀμύνης καὶ τῆς διατηρήσεως τῆς θέσεως τῆς νέας ἀστικῆς τάξεως καὶ ἰδιαίτερα τῆς προστασίας τῶν οἰκονομικῶν συμφερόντων τῆς, τὰ ὁποῖα ὡς ἐξέθεσα ἀνωτέρω ὑφίσταντο λόγῳ τῆς παθολογικῆς διαρθρώσεως τῆς οἰκονομίας ὡς οἰκονομικὰ μονοπώλια ὠδήγησε τὰ ἰθύνοντα στοιχεῖα αὐτῆς εἰς σιωπηρὰν συμμαχίαν μὲ τὰ ἀναδιώσαντα ὑπολείμματα τοῦ φεουδαλισμοῦ. Ἐντεῦθεν τὰ μονοπώλια ἔλαβον μορφήν πολιτικοοικονομικῆς ὀλιγαρχίας. Τὸ μεταρρυθμιστικὸν πνεῦμα ποῦ διείπε τὴν ἀστικὴν τάξιν καὶ εἶχε προέλθει ἀπὸ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1909 ὑπεχώρησε λόγῳ τῆς συμμαχίας αὐτῆς. Ἐντὶ νὰ ἀντιμετωπισθοῦν αἱ διεκδικήσεις τῶν οἰκονομικῶς ἀσθενῶν κοινωνικῶν ὁμάδων καὶ νὰ εὐρυνθοῦν τὰ πλαίσια τῆς νέας ἀστικῆς τάξεως διὰ προσαρμογῆς πρὸς νέας ἰδεολογικὰς κατευθύνσεις καὶ ἀφομοιώσεως

τῶν προοδευτικῶν μαζῶν, ἀνελήφθη ἀγὼν συντηρήσεως τῶν κερτημένων καὶ κακῶς ἐχόντων. Ἐστένεψαν ἔτσι τὰ ὄρια τῆς δράσεως τῆς ἀστικής τάξεως καὶ ἀφέθησαν αἱ νέαι προοδευτικαὶ δυνάμεις ἕξω αὐτῆς ἔρμαιον εἰς τὴν ἔξτρε. μιστικήν προπαγάνδαν. Ἡ ἀστική τάξις ἡ ὁποία ἦτο ἕως τότε φορέυς προ- ὄδου καὶ ἐξελίξεως ἐγινε στατική μὲ τὴν νέαν συμμαχίαν.

Ἡ ἀλλοίωσις αὕτη εἰς τὴν κοινωνικήν καὶ οικονομικήν διάρθρωσιν ἐξε- δηλώθη καὶ εἰς τὴν σύνθεσιν τῶν πολιτικῶν δυνάμεων. Ὁ βενιζελισμὸς καὶ ὁ ἀντιβενιζελισμὸς ποῦ ἐξεπροσώπουν μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1909 κατὰ τὴν δευτέραν καὶ κατὰ τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς τρίτης δεκαετηρίδος, ὁ μὲν πρῶτος τὴν μεταρρυθμίσιν, ὁ δὲ δεῦτερος τὴν συντήρησιν καὶ τὸ παρελθόν, διετηροῦντο ὡς σχήματα ἐκ τοῦ παρελθόντος ἀνευ οὐσιαστικοῦ καὶ σαφοῦς διαφορισμοῦ ὡς πρὸς τὸν κοινωνικόν, οικονομικόν καὶ πολιτικόν προγραμμα. τισμὸν. Μολονότι ὑφίσταντο ὡς αὐτοτελεῖς κομματικοὶ σχηματισμοὶ καὶ συ- ηγωνίζοντο διὰ τὴν κατάκτησιν τῆς ἐξουσίας, ἀπετέλουν συντηρητικὰ συγκρο- τήματα τῶν αὐτῶν περίπου κοινωνικῶν καὶ οικονομικῶν ἐπιδιώξεων. Παρέ- μεινε μόνον ἡ διαφορὰ νοοτροπίας τῶν μαζῶν ποῦ ἠκολούθουν τὰ πολιτικά αὐτὰ συγκροτήματα, ἡ μεγαλύτερα προσαρμοστικότης τῶν μαζῶν ποῦ ἀνή- κουν εἰς τὸν φιλελεύθερον κόσμον καὶ ἡ αἴγλη τῆς μεγάλης φυσιογνωμίας τοῦ Ἐλευθερίου Βενιζέλου· ἀμφότερα ὅμως τὰ ἀντιμαχόμενα πολιτικά συγκρο- τήματα ἦσαν συντηρητικὰ, στατικά εἰς μικροτέραν ἢ μεγαλύτεραν κλίμακα.

Ἡ κατάστασις αὕτη ἐχειροτέρευσε μετὰ τὴν ἀπομάκρυνσιν τοῦ Ἐλευθ. Βενιζέλου ἐξ Ἑλλάδος καὶ τὸν θάνατον αὐτοῦ καὶ ὠδήγησεν εἰς τὴν δικτα- τορίαν τῆς 4ης Αὐγούστου. Ὑπὸ τὸ καθεστῶς αὐτῆς ἐσταμάτησεν ὁ ἐλεύθε- ρος ἀνταγωνισμὸς τῶν πολιτικῶν καὶ κοινωνικῶν δυνάμεων. Εἰς τὸν οικονο- μικὸν τομέα — χωρὶς νὰ σημειωθῇ βελτίωσις ὡς πρὸς τὴν διάρθρωσιν — ἐξη- σφαλίσθη ἄποια ἰσορροπία καὶ σχετικὴ ἐπάρκεια διὰ πολιτικῆς διευθυνο- μένης οικονομίας, καὶ διὰ ρυθμιστικῶν μέτρων τὰ ὁποία ἐφηρμόσθησαν ἐπι- τυχῶς μὲ τὴν ἀρωγὴν τοῦ κ. Βαρβαρέστου ὡς διοικητοῦ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος καὶ χάρις εἰς τὴν ὡς ἐκ τῆς φύσεως τοῦ καθεστώτος ἀναγκαστι- κὴν πειθαρχίαν καὶ εἰς τὸν ἐκ φόβου σεβασμὸν τούτων.

Ἄλλ' ἡ γαλήνη ἦτο ἐπιφανειακὴ καὶ, ἐνῶν τὰ πολιτικὰ συγκροτήματα εἶχον παύσει δρῶντα, ἡ ἀντίδρασις τῶν κοινωνικῶν μαζῶν ἐκδηλουμένη ὑπο- κώπως ὠγκοῦτο εἰς ὄφελος τῶν ἔξτρεμιστικῶν στοιχείων παρὰ τὴν ἐφαρμογὴν μέτρων τινῶν ἐργατικῆς πολιτικῆς ὑπὲρ τῆς ἐργατικῆς τάξεως ἀπὸ τὸ τότε καθεστῶς.

Τὴν παραμονὴν τῆς ἐκρήξεως τοῦ δευτέρου παγκοσμίου πολέμου ἡ παθολογικὴ κατάστασις τῆς διαρθρώσεως τῆς οικονομίας μας ὑφίστατο ἀκε- ραία καὶ ἡ ἀνάγκη μεταβολῆς καὶ νέας διαρθρώσεως οικονομικῆς, κοινωνικῆς καὶ πολιτικῆς ἦτο ἐντόνως αἰσθητή.

Ὁ πόλεμος, ἡ ἐχθρική κατοχὴ καὶ ἡ ἀνταρσία ἐπέφεραν τὴν πλήρη κατάρρευσιν

Ἡ Ἑλλάς ἔχασε κατὰ μέγα μέρος καὶ αὐτὸν τὸν ἀνεπαρκῆ καὶ ἀνω-

μάλως λειτουργούντα παραγωγικόν έξοπλισμόν της, ώς και τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ ἔθνικοῦ πλοῦτου της.

Προέκυψεν οὕτω δξύτερον τὸ πρόβλημα τῆς ἀνασυγκροτήσεως καὶ ἐντονωτέρα ἢ ἀνάγκη τῆς μεταβολῆς. Προέκυψεν ἐπίσης, λόγῳ τῶν κολοσσιαίων καταστροφῶν ποῦ ὑπέστη ἡ Χώρα, πρόβλημα δξῦ διατροφῆς καὶ συντηρήσεως τοῦ Λαοῦ ἀμέσως μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν. Ἐξοχότατος ἦ κατάρρευσις μᾶς ἐξοχότατος ἐξ ἄλλου τὴν διεθνή ἀλληλεγγύην καὶ ἰδίᾳ τὴν ἀγγλοαμερικανικήν. Χάρις εἰς αὐτήν, τὴν ὁποίαν ἐκερδίσαμεν μὲ τοὺς ἀγῶνας καὶ τὰς θυσίας μας, μᾶς ἐδόθη βοήθεια, ὀφειλομένη λόγῳ τῶν θυσιῶν μας, ἀλλὰ καὶ γενναίῳ φρον, διότι αἱ ὑποχρεώσεις συχνὰ λησμονοῦνται εἰς τὴν διεθνή πολιτικήν.

Μὲ τὴν βοήθειαν αὐτὴν ἀντιμετωπίσαμεν τὴν ἀμεσον συντήρησιν. Ἀπέμεινε καὶ ἀπομένει νὰ ἀντιμετωπίσωμεν μὲ τὴν συνεχιζομένην ἀμερικανικήν βοήθειαν τὴν ἀνασυγκρότησιν. Δι' αὐτήν, καὶ λόγῳ τῆς ἀνταρσίας καὶ ἐκ σφαλμάτων, δὲν ἔγιναν πολλὰ πράγματα ἕως σήμερον. Ὁ σκοπός μου ὅμως δὲν εἶναι νὰ κάμω ἀρνητικὴν κριτικήν, ἀλλὰ νὰ σᾶς ἐκθέσω τί νομίζω ὅτι πρέπει νὰ γίνῃ διὰ νὰ πραγματοποιηθῇ ἡ ἀνασυγκρότησις καὶ ἡ ἀνάπτυξις τῆς οἰκονομίας μας διὰ νὰ γίνωμεν αὐτοσυντήρητοι.

B'

ΜΕΤΡΑ ΚΑΙ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΔΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΙΝ

Ἡ ἀνασκόπησις, τὴν ὁποίαν σᾶς ἔκαμα, διὰ τὴν οἰκονομικήν, τὴν κοινωνικήν καὶ τὴν πολιτικήν κατάστασιν τῆς Χώρας προπολεμικῶς, δίδει τὴν εἰκόνα τῶν ἀρνητικῶν προϋποθέσεων. Ἀπὸ αὐτὰς διαγράφονται καὶ αἱ θετικαί. Ὅταν γνωρίζωμεν καλῶς τί μᾶς ἔλειπε καὶ τί δὲν ἐλειτούργει καλῶς θὰ εὕρωμεν εὐκολώτερον τί χρειάζεται νὰ γίνῃ.

Αἱ προϋποθέσεις εἶναι, ὅπως σᾶς εἶπα, οἰκονομικαί, κοινωνικαί καὶ πολιτικαί. Εἶναι ἀλληλένδετοι ὡς ἀντιλαμβάνεσθε καὶ ὁ ἀπόλυτος διαχωρισμός των, δὲν εἶναι δυνατός. Θὰ ἐξετάσω ὡς ἐκ τούτου, τὰς προϋποθέσεις εἰς τὸν οἰκονομικόν καὶ κοινωνικόν τομέα χωριστὰ καὶ μαζὺ μὲ αὐτὰς τὰ μέτρα τὰ ὁποῖα ἢ πολιτικὴ πρέπει νὰ λάβῃ καὶ εἰς τοὺς δύο τομεῖς διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς ἀνασυγκροτήσεως ὡς προσπάθειαι ὄχι ἐπανόδου εἰς τὴν προπολεμικήν κατάστασιν, ἀλλὰ ἀξιοποιήσεως εἰς τὸ μέγιστον τῶν πόρων τῆς Χώρας καὶ ἀναπτύξεως τῆς οἰκονομίας μας ὥστε νὰ γίνῃ αὐτοσυντήρητη.

Εἰς τὸν οἰκονομικόν τομέα

Πρώτη προϋπόθεσις εἶναι βεβαίως ἡ ὑπαρξίς κεφαλαίων κρατικῶν καὶ ἰδιωτικῶν. Τὰ κρατικὰ ὑπάρχουν ἀπὸ τὴν ἀμερικανικήν βοήθειαν, τὰ ἰδιωτικὰ πρέπει νὰ τὰ προσελκύσωμεν καὶ νὰ τὰ δημιουργήσωμεν μὲ κατάλληλον πολιτικήν.

Δευτέρα προϋπόθεσις εἶναι ἡ μεθοδικὴ καὶ μελετημένη, χρησιμοποίησις τῶν κεφαλαίων διὰ τὴν ἀξίησιν τῆς παραγωγῆς καὶ τὴν μεγαλύτεραν δυνατὴν ἀξιοποίησιν τῶν πλουτοπαραγωγικῶν πηγῶν τῆς Χώρας. Αὐτὸ ὅμως εἶναι ἀδύνατον νὰ πραγματοποιηθῇ χωρὶς τὴν ἐξυγίανσιν καὶ τὴν νέαν διάρ-

θρωσιν και ὀργάνωσιν τῆς οἰκονομίας μας, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τρίτην οὐσιω-
δεστάτην προϋπόθεσιν.

Δὲν ἀρκεῖ μόνον ἡ αὐξήσις τῆς παραγωγῆς· οὔτε πρέπει νὰ εἶναι αὕτη
τυχαία. Πρέπει αὕτη νὰ γίνῃ ἀνάλογα μὲ τὴν ἰδιομορφίαν τῶν ἑλληνικῶν
συνθηκῶν, τὴν δημογραφικὴν καὶ τὴν κοινωνικὴν σύνθεσιν, τοὺς ἀντικειμε-
νικούς συντελεστὰς τῶν διαφόρων κλάδων τῆς οἰκονομίας καὶ τὴν θέσιν καὶ
τὴν σχέσιν αὐτῆς πρὸς τὴν διεθνή καὶ ἰδίᾳ τὴν εὐρωπαϊκὴν Οἰκονομίαν.
Πρέπει νὰ ἐκλείψῃ πρὸ παντὸς ὁ μονοπωλιακὸς χαρακτήρ καὶ ὅλα τὰ φαι-
νόμενα καὶ τὰ αἷτια ποὺ σὰς ἐξέθεσα εἰς τὴν ἀνασκόπησιν ποὺ ἔκαμα καὶ
ἀποτελοῦν τὴν ὀργανικὴν νόσον τῆς οἰκονομίας μας.

Ἀναλυτικώτερον πρέπει νὰ βελτιωθῇ τὸ κόστος καὶ νὰ ὀργανωθῇ ἡ
παραγωγή μὲ συναγωνιστικὴν βᾶσιν. Νὰ ὀργανωθῇ ἡ πίστις καὶ ἐν γένει ἡ
ἀγορὰ κεφαλαίων μὲ τὴν ἐξασφάλισιν χαμηλοῦ τόκου, νὰ ρυθμισθῇ ἡ κυκλο-
φορία τοῦ νομίσματος, νὰ ἐξασφαλισθῇ ἰσορροπήσις μεταξὺ προσφορᾶς καὶ
ζητήσεως, κυκλοφορούντων ἀγαθῶν καὶ καταναλωτικῆς δυνάμεως, διὰ νὰ
ὑπάρχῃ σταθερότης νομίσματος καὶ τιμῶν.

Ἰδιαιτέραν σημασίαν ἔχει ὁ καθορισμὸς τῆς σχέσεως καὶ τοῦ ρυθμοῦ
τῆς προόδου τῆς παραγωγῆς εἰς τοὺς διαφόρους κλάδους αὐτῆς καὶ πρὸ
παντὸς ἡ σχέσις μεταξὺ πρωτογενοῦς καὶ δευτερογενοῦς παραγωγῆς. Καὶ ὁ
καθορισμὸς αὐτὸς πρέπει νὰ εἶναι ἀνάλογος μὲ τὰς ἀνάγκας καὶ τὰς δυνατό-
τητας καταναλώσεως εἰς τὸ ἐσωτερικὸν καὶ τὸ ἐξωτερικόν. Ἐδῶ ἀνακύπτει
τὸ ἐπίμαχον θέμα μεταξὺ γεωργικῆς καὶ βιομηχανικῆς παραγωγῆς:

ΓΕΩΡΓΙΑ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ

Ἐπάρχει, ὡς εἶναι γνωστὸν, διαφορά γνώμων καὶ διαμάχῃ ἀν ἡ προσ-
πάθεια τῆς ἀνατυγκροτήσεως θὰ στραφῇ εἰς τὴν βιομηχανικὴν παραγωγὴν
καὶ θὰ ἐφαρμοσθῇ πρόγραμμα εὐρείας ἐκβιομηχανίσεως ἢ θὰ προτιμηθῇ καὶ
θὰ λάβῃ προτεραιότητα ἡ γεωργικὴ καὶ ἐν γένει ἡ πρωτογενὴς παραγωγή.
Τὸ θέμα εἶναι σοβαρώτατον καὶ δὲν ἔμπορεῖ νὰ ἀντιμετωπισθῇ κατὰ τρό-
πον θεωρητικόν καὶ ἀπόλυτον. Πρέπει νὰ τοποθετηθῇ εἰς τὴν ἑλληνικὴν
πραγματικότητα καὶ ἰδιομορφίαν. Μόνον αὕτη ὑποδεικνύει τὴν ὀρθὴν λύσιν.
Τὰ δεδομένα ἀπὸ τὰ ὅποια θὰ τὴν ἀναζητήσουμε εἶναι τὰ ἑξῆς:

Ἡ γεωργία καὶ ἡ πρωτογενὴς ἐν γένει παραγωγή, ἀλιεία, κτηνοτροφία, μεταλλευτική, μᾶς δίδουν τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ ἔθνικοῦ εἰσοδήματος. Ἡ βιομηχανία, ὅπως λειτουργεῖ σήμερα, δὲν ἔχει συναγωνιστικὴν ἰκανότητα· στηρίζεται εἰς τὴν δασμολογικὴν καὶ ἄλλης φύσεως προστασίαν τοῦ Κράτους καὶ καλύπτει τὰς ἀνάγκας τῆς εἰς πρώτας ὕλας ἐν μέρει μόνον ἀπὸ τὴν παραγωγὴν τῆς Χώρας. Σοβαρὸς ἐπίσης συντελεστὴς τῆς οἰκονομίας μας εἶναι ἡ βιοτεχνία, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ ἑλληνικὴν ἰδιομορφίαν. Ἐπὶ πλέον τόσον ἡ βιομηχανία, ὅσον καὶ ἡ βιοτεχνία ἀποβλέπουν κατὰ τὰ 90 ο)ο καὶ πλέον εἰς τὴν ἐσωτε-
ρικὴν ἀγοράν· εἶναι ἐσωτερικῆς καταναλώσεως.

Ἐξ ἄλλου εἶναι γνωστὸν ὅτι λόγῳ τοῦ μικροῦ γεωργικοῦ κλήρου, τῆς

περιορισμένης συνολικής καλλιεργησίμου έκτάσεως και τῆς συστάσεως τοῦ ἐδάφους ὑπάρχει ὑποαπασχόλησις τῆς γεωργικῆς οἰκογενείας· ἡ γεωργία ἀπασχολεῖ ὀλιγώτερον τοῦ ἡμέτερος τῶν ἐργασίμων ἡμερῶν τοῦ γεωργοῦ και τὸ εἰσόδημά του ἀπὸ αὐτὴν εἶναι ἀνεπαρκές διὰ τὴν διατροφήν του.

Εἶναι κατὰ συνέπειαν καταφανές και ἐυκόλως νοητὸν ὅτι ἡ ἄμισος εὐρεία ἐκβιομηχανίσεως και ἀντενδεδεικνυται και δυνατὴ δὲν εἶναι.

Διὰ τὴν ὑπάρξην και τὴν ἡμπορέσῃ νὰ ζῆσῃ βιομηχανία εἰς τοιαύτην ἔκτασιν ἀπαιτεῖται ἀφ' ἑνὸς ἡ δυνατότης νὰ συναγωνισθῇ τὰς ὁμοειδεῖς εὐρωπαϊκὰς βιομηχανίας και νὰ τοποθετῇ τὰ προϊόντα της εἰς τὸ ἐξωτερικὸν και ἀφ' ἑτέρου αὐξήσις τῆς καταναλωτικῆς ἱκανότητος εἰς τὸ ἐσωτερικὸν, ἤτοι ἡδξημένον εἰσόδημα (πρὸ παντὸς τῶν γεωργῶν οἱ ὅποιοι ἀποτελοῦν τὰ 65 ο) τοῦ πληθυσμοῦ).

Αἱ προϋποθέσεις δμως αὐταὶ δὲν ὑπάρχουν.

Οὔτε εἰς τὴν σιδηρουργίαν και τὴν χαλυβδουργίαν, ἐὰν ἐφθάναμεν νὰ ἰδρῶσωμεν βαρεῖαν ἢ μέσην βιομηχανίαν, οὔτε εἰς τὰ μηχανήματα, τὴν ὑφαντουργίαν και τὰ ἔτοιμα ἢ ἡμέτοιμα προϊόντα, εἶναι δυνατὸν νὰ συναγωνισθῇ ἡ ἑλληνικὴ βιομηχανία τὴν εὐρωπαϊκὴν.

Οὔτε εἰσόδημα ἐπαρκές τοῦ γεωργικοῦ πληθυσμοῦ ὑπάρχει, ὥστε νὰ ἡμπορῇ νὰ ἀπορροφήσῃ ἡδξημένην παραγωγὴν ἐσωτερικῶς.

Ἐξ ἄλλου και ἡ εὐρυτέρα ἐκβιομηχανίσις δὲν θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ λύσῃ τὸ πρόβλημα τῆς ὑποαπασχολήσεως και τῆς ἀνεργίας.

Αὐτὸ τοῦτο τὸ πρόγραμμα τῆς ἀνασυγκροτήσεως, μὲ δλην τὴν εὐρείαν ἐκβιομηχανίαν ποῦ σχεδιάζει, δὲν προβλέπει πρόσθετον ἀπασχόλησιν ἐργατῶν μεγαλυτέραν τῶν 50.000. Οἱ ἀνεργοὶ δμως ὑπερβαίνουν τὰς 200 χιλιάδας και ἐπὶ πλέον ὑπάρχει πάντοτε ἡ γεωργικὴ ὑποαπασχόλησις.

Ἄλλὰ τί πρέπει τότε νὰ γίνῃ; Μήπως ἐπιβάλλεται νὰ ἀγνοήσωμεν και ἐγκαταλείψωμεν τὴν βιομηχανίαν; Ὁχι. Ἡ γνώμη μου εἶναι—και νομίζω ὅτι ὑποστηρίζεται ἀπὸ τὰ πράγματα—ὅτι ὀφείλομεν πρωτίστως νὰ στρέψωμεν τὴν προσοχήν μας εἰς τὴν αὐξήσιν τῆς γεωργικῆς και τῆς πρωτογενοῦς ἐν γένει παραγωγῆς παραλλήλως δὲ πρὸς αὐτὴν μὲ πρόγραμμα ρεαλιστικόν, πρακτικὸν και μελετημένον νὰ ἀναπτύξωμεν τὴν βιομηχανικὴν παραγωγὴν, και κατὰ προτεραιότητα τοὺς κλάδους τοὺς στηριζομένους εἰς ἐγγχωρίας πρώτης ὕλης τῶν ὁποίων πρέπει νὰ ἐντείνωμεν τὴν παραγωγὴν, ὡς και βιομηχανίας τινὰς ποῦ θὰ ἡμποροῦσαν νὰ τοποθετήσουν ἀντέχουσαι εἰς τὸν συναγωνισμόν τὰ προϊόντα των εἰς τὸ ἐξωτερικόν, ἰδίως εἰς τὴν Μέσην Ἀνατολήν. Πρὸ παντὸς δὲ πρέπει νὰ ὀργανώσωμεν βιομηχανίαν μὲ συναγωνιστικὴν ἱκανότητα και νὰ ἐξαλείψωμεν τὸν μονοπωλιακὸν χαρακτῆρα τῆς βιομηχανικῆς μας παραγωγῆς.

Συγκεκριμένως α) Πρέπει νὰ ἐξασφαλίσωμεν πλήρη ἀπασχόλησιν εἰς τὴν γεωργικὴν οἰκογένειαν. Τοῦτο εἶναι δυνατὸν: 1) μὲ τὴν ἐκτέλεσιν ἐγγειοβελτιωτικῶν και ἀντιπλημμυρικῶν ἔργων και τὴν αὐξήσιν τῆς ἐκτάσεως τῶν καλλιεργουμένων γαιῶν, 2) μὲ τὴν εὐρείαν λίπανσιν και τὴν βελτίωσιν τῶν μεθόδων καλλιεργείας και τὴν ἄρδευσιν τῶν γαιῶν, ἡ ὅποια θὰ ἐξασφα-

λίση τὴν ποικίλην καλλιέργειαν, 3) μὲ τὴν ἐνίσχυσιν καὶ ἀνάπτυξιν τῆς οἰκιακῆς κτηνοτροφίας καὶ πτηνοτροφίας, 4) μὲ τὴν εἰσαγωγὴν τῆς οἰκοτεχνίας εἰς τὴν γεωργικὴν οἰκογένειαν, ἢ ὅποια θὰ καλύψῃ τὸν ἀναπασχόλητον χρόνον αὐτῆς.

Ἡ ὀργάνωσις τῶν κοινοτήτων καὶ τῶν πρωτοβαθμίων συνεταιριστικῶν ὀργανώσεων καὶ ἡ συνταύτισις ἀμφοτέρων εἰς ἐνιαίαν αὐτοτελῆ οἰκονομικὴν μονάδα εἰς κάθε χωριὸν θὰ βοηθήσῃ καὶ θὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν πραγματοποίησιν τῶν ἀνωτέρω.

β) Πρέπει νὰ ἐνισχύσωμεν περαιτέρω τὴν ἀλιευτικὴν παραγωγὴν, ἢ ὅποια εἶναι καὶ ἡ μόνη ποῦ ἐσημείωσεν αὐξήσιν ἀπὸ τῆς ἀπελευθερώσεως μέχρι σήμερον, ὡς καὶ τὴν κτηνοτροφικὴν.

γ) Πρέπει νὰ ἐντείνωμεν τὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν λιγνιτῶν, ἢ ὅποια θὰ ἐξασφαλίσῃ εὐθηνὴν καὶ ἐπαρκῆ ἠλεκτρικὴν ἐνέργειαν καὶ κινητήριον ἐν γένει δύναμιν διὰ τὴν βιομηχανίαν.

Λαμβάνοντες τὰ ἀνωτέρω μέτρα διὰ τὴν αὐξήσιν τοῦ εἰσοδήματος καὶ τῆς καταναλωτικῆς ἰκανότητος τοῦ γεωργοῦ καὶ ἐν γένει τῶν συντελεστῶν τῆς πρωτογενοῦς παραγωγῆς ὡς καὶ τῶν ἐγγχωρίων πρώτων ὑλῶν καὶ ἐξασφαλίζοντες εὐθηνὴν κινητήριον δύναμιν, θὰ ἠμπορέσωμεν νὰ χωρήσωμεν παραλλήλως εἰς τὴν ἐξυγιάνσιν καὶ τὴν ἐνίσχυσιν τῆς βιομηχανικῆς παραγωγῆς. Εἰς αὐτὴν πρέπει νὰ προχωρήσωμεν μὲ μεθοδικότητα. Νὰ ἐνισχύσωμεν κατὰ πρῶτον λόγον τὰς γεωργικὰς βιομηχανίας ἐπεξεργασίας καὶ συντηρήσεως τῶν γεωργικῶν καὶ κτηνοτροφικῶν προϊόντων καὶ τὰς βιομηχανίας ποῦ χρησιμοποιοῦν ἐγγχωρίους πρώτας ὕλας. Νὰ ἰδρῦσωμεν βιομηχανίαν παραγωγῆς ἀζώτου καὶ νὰ ἐπεκτείνωμεν τὰς βιομηχανίας λιπασμάτων ἐν γένει πρὸς αὐξήσιν τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς. Νὰ ἰδρῦσωμεν καὶ ἀναπτύξωμεν βιομηχανίας τῶν ὁποίων τὰ προϊόντα ἠμποροῦν νὰ ἐξαχθοῦν μὲ ἐπιτυχίαν εἰς τὴν Μέσην Ἀνατολήν. Ἰδίως, ὡς εἶναι ἡ ἀλουμίνα, ἡ ὑδροργία, τὰ τσιμέντα, ἡ κοινὴ ἑλληνικὴ πορσελάνη. Περαιτέρω δὲ νὰ προχωρήσωμεν εἰς τὴν ὀργάνωσιν καὶ ἀνάπτυξιν τῶν ὑφισταμένων βιομηχανιῶν αἱ ὅποια πληροῦν τὰς ἀνάγκας τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ παραλλήλως πρὸς τὴν κατὰ τὰ ἄνω αὐξήσιν τοῦ εἰσοδήματος αὐτοῦ. Μικρὰν ἐξαγωγὴν ἠμπορεῖ ἐπίσης νὰ ἔχῃ εἰς τὴν Βαλκανικὴν ἢ νηματοργία καὶ τὰ θαμβασκὰ ὑφάσματα μετὰ τὴν αὐξήσιν τῆς παραγωγῆς τοῦ θάμβασκος.

Ἰδιαιτέρα προσοχὴ πρέπει νὰ δοθῇ εἰς τὴν μικρὰν βιομηχανίαν καὶ τὴν βιοτεχνίαν, ἢ ὅποια ἀποτελεῖ ἰδιόρρυθμον ἑλληνικὸν φαινόμενον καὶ ἔχει ἀξιοσημείωτον παραγωγὴν συναγωνιζομένη πολλὰκις τὰς μεγάλας ὁμοειδεῖς βιομηχανίας.

Τονίζω ἐν τέλει διὰ νὰ κλείσω τὸ κεφάλαιον αὐτὸ ὅτι ὀφείλομεν πρὸ παντὸς νὰ ὀργανώσωμεν τὴν βιομηχανικὴν παραγωγὴν ἐπὶ ὑγιεῖς βάσεως. Ἡ μέχρι σήμερον λειτουργία τῶν βιομηχανιῶν ἔχει —ἐκτὸς ἐλαχίστων ἐξαιρέσεων— μονοπωλιακὸν χαρακτήρα καὶ ἀφαντάστως ὑψηλὸν κόστος, προστατευμένην ποικιλοτρόπως ἀπὸ τὸ Κράτος. Τὸ κόστος τῆς βιομηχανικῆς

παραγωγής πρέπει να μειωθεί σημαντικά και διὰ τὴν ἐξυγιανθῆ αὕτη και διὰ τὴν γίνῃ δυνατὴ ἢ ἐλάττωσις τοῦ κόστους τῆς ζωῆς τοῦ γεωργοῦ και κατὰ συνέπειαν τῶν ἐξαγωγίμων γεωργικῶν μας προϊόντων ὥστε νὰ ἡμποροῦν ταῦτα νὰ ἐξάγονται εἰς τὸ ἐξωτερικόν.

ΠΑΡΕΜΒΑΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ Ἡ ΑΠΕΡΙΟΡΙΣΤΟΣ ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ

Ὅπως σὰς εἶπα εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ὀμιλίας μου ἡ ἀνασυγκρότησις εἶναι συνολικὴ προσπάθεια και εἶναι ὡς ἐκ τούτου ἀναπόφευκτον νὰ κατευθύνεται ἀπὸ τὸ Κράτος. Ἀνακύπτει κατὰ συνέπειαν τὸ ἐπίμαχον πρόβλημα, ἂν πρέπει νὰ ἀκολουθηθῆ παρεμβατικὴ πολιτικὴ και νὰ ἐφαρμοσθῆ ἡ διευθυνομένη οἰκονομία ἢ ἡ φιλελευθέρα οἰκονομικὴ πολιτικὴ τῆς ἀπεριορίστου ιδιωτικῆς πρωτοβουλίας και τῆς ἐγκαταλείψεως τῶν πάντων εἰς αὐτήν.

Τὸ θέμα δὲν εἶναι δογματικόν και, ὅπως δὶα τὰ οἰκονομικὰ ζητήματα δὲν ἡμπορεῖ νὰ κριθῆ και νὰ λυθῆ μὲ δόγματα και θεωρίας. Θεωρητικῶς ἐκάστη τῶν δύο αὐτῶν σχολῶν ἔχει τὰ ὑπὲρ και τὰ κατὰ. Θὰ κριθῆ ἀπάνω εἰς τὴν πραγματικότητα και τὰς ὑφισταμένας συνθήκας. Ἡ ἀνασυγκρότησις τῆς οἰκονομίας μας εἶναι πολεμικὴ οἰκονομικὴ προσπάθεια ἢ οἰσνεὶ πολεμικὴ.

Διὰ τὴν ἐπιτύχῃ ὁ σκοπὸς αὐτῆς ἀπαιτεῖται ἐπιστράτευσις δλων τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων και τῶν καθ' ἕκαστον οἰκονομικῶν δραστηριοτήτων. Αὐτὸ δμως δὲν ἡμπορεῖ νὰ γίνῃ χωρὶς πρόγραμμα και κατεύθυνσιν ἐκ μέρους τοῦ Κράτους και ἡ παρέμβασίς του καθίσταται ἀναγκαία και ἀναπόφευκτος. Δὲν πρόκειται περὶ δόγματος, ἀλλὰ περὶ καταστάσεως ἀνάγκης, ἢ ὅποια ἐπεβλήθη και εἰς αὐτὰς τὰς Χώρας δπου ὁ καπιταλισμὸς εἶναι ἀνεπτυγμένους εἰς τὸ ἔπακρον. Ἡ ἐλευθερία τῆς ιδιωτικῆς πρωτοβουλίας εἶναι εἰς ἔλους εὐχάριστος, ἢ σύνθεσις δμως τῶν κοινωνικῶν δυνάμεων εἶναι πολὺ πλοκος και τὰ προβλήματα ἀπειρα και δυσεπίλυτα, ὥστε νὰ μὴν ἡμπορῆ νὰ ἀφεθῆ ἡ λύσις των εἰς τὴν ιδιωτικὴν πρωτοβουλίαν. Ἡ ἄκρατος ἐλευθερία τῶν μὲν ὀδηγεῖ εἰς τὴν ὑποδούλωσιν τῶν δὲ και ἐξελισσεται οὕτω εἰς καταθλιπτικὰ μονοπώλια και περιορισμὸν τῆς ἐλευθερίας τῶν πολλῶν, ὅπως λέγει και ὁ γνωστὸς ἀμερικανὸς κοινωνιολόγος Τζῶν Dewey και ὅπως ἀναγνωρίζεται και εἰς αὐτὴν τὴν ὑπερκαπιταλιστικὴν Ἀμερικὴν.

Εἶναι συνεπῶς ἀναμφισβήτητον δτι ἡ παρέμβασίς τοῦ Κράτους εἶναι ἀναπόφευκτος. Ἡ παρεμβατικὴ δμως πολιτικὴ δὲν πρέπει νὰ καταπνίγῃ τὴν ιδιωτικὴν πρωτοβουλίαν, ἀλλὰ νὰ τὴν κατευθύνῃ και τὴν ὑποβοηθῆ και νὰ εἶναι ἀπηλλαγμένη γραφειοκρατικοῦ πνεύματος και στενότητος ἀντιλήψεως.

Εἰς τὸν τόπον μας συχνὰ γίνεται σύγχυσις ὀμιλοῦμεν περὶ παρεμβατικῆς πολιτικῆς και ἐννοοῦμεν γραφειοκρατίαν ὀμιλοῦμεν περὶ ἐλευθερίας τῆς ιδιωτικῆς πρωτοβουλίας και ἐννοοῦμεν ιδιωτικὴν ἀσδοσίαν. Καὶ ἐφθάσαμεν ἔτσι εἰς τὴν παραδοξότητα νὰ ἐπικαλοῦνται πολλοὶ τὴν ἐλευθερίαν τῆς ιδιωτικῆς πρωτοβουλίας διὰ τὴν ὑποστηρίξουν τὴν διατήρησιν τῶν προνομιούχων ἐνώσεων τῶν εἰσαγωγέων εἰς βάρος τῆς ἐμπορικῆς τάξεως και τὰ πάσης φύσεως μονοπωλιακὰ συγκροτήματα εἰς βάρος τῆς παραγωγῆς, τῆς οἰκονομίας

καὶ τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐλευθερίας τῶν ἄλλων

Δὲν ἀγνοῶ ὅτι τὸ σημερινὸν Ἑλληνικὸν Κράτος μὲ τὴν ἔλλειψιν ὀργανώσεως τῆς Διοικήσεως καὶ τὴν γραφειοκρατικὴν στενότητα, ἡ ὁποία διέκρινε τὴν τελευταίαν ταύτην ἀνέκαθεν, δὲν εἶναι ἐπαρκῶς παρεσκευασμένον διὰ τὰ ἀσκήσιμα παρεμβατικὴν πολιτικὴν μὲ κατανόησιν καὶ δημιουργικὸν πνεῦμα καὶ ὑπὸ τὴν εὐρύτητα τὴν ὁποίαν σὰς ἀνέφερα. Δὲν ἀγνοῶ ἐπίσης ὅτι ἦσκησε καὶ ἀσκεῖ ἀνεπιτυχῶς τὴν παρέμβασίν του. Ἡ ἀποτυχία του ἔμως προήλθεν ἀπὸ τὴν ἔλλειψιν κατανοήσεως τοῦ ἀληθοῦς σκοποῦ τῆς παρεμβάσεως καὶ συχνὰ ἀπὸ τὴν ἐπίδρασιν ὀλιγαρχικῶν καὶ μονοπωλιακῶν συμφερόντων, τῶν συμφερόντων, δηλαδὴ τὴν κατάλυσιν τῶν ὁποίων ἔπρεπε νὰ ἐπιδιώξῃ καὶ νὰ πραγματοποιήσῃ ἢ παρέμβασις.

Εἶναι ἔμως, ὡς σὰς ἐξέθεσα, ἀναπότρεπτος ἀνάγκη κατευθύνσεως τῆς συνολικῆς οικονομικῆς προσπάθειας. Ἄνευ αὐτῆς εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐκλείψῃ ἡ ἀρρυθμία καὶ ἡ οικονομικὴ ἀναρχία, εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐπιτύχῃ ἡ ἀνασυγκρότησις. Ὅταν ἡ ἐγγύριος παραγωγή ἀγαθῶν εἶναι ἀνεπαρκής, ὅταν ἡ εἰσαγωγή ἀγαθῶν γίνεται κατ' ἀνάγκην ἐντὸς ὀρισμένων ὁρίων καὶ ἡ ἀρρυθμία μεταξὺ προσφορᾶς καὶ ζήτησεως ἐπιφέρει παγίαν ἀσάθειας τῶν τιμῶν καὶ τῆς οικονομίας ἢ ρυθμιστικὴν παρέμβασιν τοῦ Κράτους καθίσταται ἀναπόφευκτος. Ὑπεστήριξα πρὸ δύο καὶ πλέον ἔτων ὅτι τὸ Κράτος ἔπρεπε νὰ ρυθμίσῃ τὴν διανομὴν τῶν ἀγαθῶν, νὰ εἰσαγάγῃ γενικὸν δελτίον διανομῆς εἰς εὐθὴνὰς τιμὰς τῶν εἰδῶν κοινῆς χρήσεως (utilities) διὰ νὰ κατορθώσῃ νὰ ἰσορροπήσῃ τὴν προσφορὰν μὲ τὴν ζήτησιν, νὰ ἀφήσῃ δὲ περαιτέρω νὰ λειτουργήσῃ ἐλευθέρως ὁ συναγωνισμὸς διὰ τὰ ἄλλα εἶδη καὶ προσέθετα, ὅτι, ἂν δὲν κάμωμεν τοῦτο ἐγκαίρως, θὰ ἀναγκασθῇ τὸ Κράτος εἰς τὸ μέλλον νὰ εἰσαγάγῃ τὸ δελτίον ὅταν δὲν θὰ ἔχῃ ἀγαθὰ νὰ διανεμήσῃ.

Εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐφαρμοσθῇ τὸ γενικὸν δελτίον, ἔγω καὶ σήμερον, προτοῦ εἶναι πολὺ ἀργά. Δὲν εἶναι δὲ ἀπαραίτητον ἡ διανομὴ νὰ γίνῃ ἀπ' εὐθείας διὰ συγκεντρώσεως ἀποθεμάτων ὑπὸ τοῦ Κράτους. Ἡ προμήθεια τῶν ἀναγκαίων ἀγαθῶν καὶ αἱ διανομαὶ ἡμποροῦν νὰ γίνωνται καὶ διὰ τοῦ ἰδιωτικοῦ ἔμπορίου. Ἄρκει νὰ ὑπάρχῃ γνῶσις καὶ θέλησις καὶ διαθέσις καὶ θάρρος ἀναλήψεως εὐθυνῶν. Διὰ τοῦ Δελτίου ἐφαρμοζομένου ὑπὸ τοὺς ἀνωτέρω ὅρους ὡς πρὸς τὰ εἶδη κοινῆς χρήσεως μόνον καὶ διὰ τῆς ἐλευθερίας ὡς πρὸς τὰ ἄλλα εἶδη τὸ Κράτος θὰ ἐρρυθμίσει τὴν προσφορὰν καὶ τὴν ζήτησιν, θὰ κατηύθυνε τὴν ἰδιωτικὴν οικονομικὴν δραστηριότητα, ἀλλὰ δὲν θὰ κατέπνυε τὴν ἰδιωτικὴν πρωτοβουλίαν.

Ἐν συμπεράσματι ἡ παρέμβασις τοῦ Κράτους κατὰ τὴν μεταβατικὴν περιόδον τῆς ἀνασυγκροτήσεως ἀσχοιμένη μὲ σύνεσιν καὶ κατανόησιν καὶ κατευθύνουσα τὴν ἰδιωτικὴν πρωτοβουλίαν εἶναι ἐπιβεβλημένη ἕως ὅτου ἐξασφαλισθῇ ἡ ὀμαλὴ λειτουργία τῶν οικονομικῶν νόμων.

Ὁ σκοπὸς αὐτὸς θὰ ἐπιτευχάνετο ἀσφαλέστερον ἂν ἐφηρμόζετο—ὡς ἐπρότερον πρὸ πολλοῦ—οἰκονομικὴ ἀποκέντρωσις εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ σχεδίου Μάρσαλ. Πρέπει νὰ δημιουργηθοῦν κατὰ τὸπος (κατὰ νομὸς) ὄργανα μὲ συμμετοχὴν τῶν παραγωγικῶν τάξεων, διὰ νὰ εἶναι δυνατὴ ἡ

ταχεία διάγνωσης και θεραπεία τῶν ἀναγκῶν τῶν καθ' ἕκαστον παραγωγικῶν κλάδων εἰς τὰς διαφόρους περιφερείας τῆς Χώρας. Μόνον ἂν ὑπάρχουν τὰ ὄργανα αὐτὰ κατὰ τόπους θὰ εἶναι δυνατὸς ὁ συντονισμὸς τῶν καθ' ἕκαστον προσπαθειῶν ἀπὸ τὸ Κέντρον. Ὅπως εἶναι σήμερον τὸ Ὑπουργεῖον Συντονισμοῦ ὁμοιάζει μὲ διευθυντὴν ὀρχήστρας χωρὶς ὄργανα. Ἄν ὑπῆρχεν ἀποκέντρωσις, καὶ ἂν μέρος τῶν δανείων ἀνασυγκροτήσεως πρὸς τὴν ἰδιωτικὴν οἰκονομίαν διετίθετο ἀπὸ τὰ κατὰ τόπους ὄργανα, θὰ ἐξοικονομεῖτο καὶ μόνον ἀπὸ τὴν ἐνίσχυσιν καὶ χρηματοδότησιν τῆς κτηνοτροφίας συνάλλαγμα 25 περίπου ἑκατομμυρίων δολλαρίων ἐτησίως.

Εἰς τὸν Κοινωνικὸν Τόμει

Ἀπαραίτητος προϋπόθεσις διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς ἀνασυγκροτήσεως εἶναι ἡ ρύθμισις τῆς ἐργασίας καὶ πρὸ παντὸς ἡ ἐξατομίκευσις αὐτῆς, ἡ κοινωνικὴ δικαιοσύνη ἐξασφαλιζομένη μὲ δικαίαν διανομὴν τοῦ κοινωνικοῦ εισοδήματος εἰς τοὺς συντελεστάς του καὶ ἐξασφάλισις ἴσων συνθηκῶν ἀφειρητίας καὶ ἀνταγωνισμοῦ εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς ζωῆς, δι' ὅλους ἀνεξαρτήτως καταγωγῆς, πλούτου καὶ κοινωνικῆς τάξεως.

Ἡ φύσις δὲν ἐπροίκισεν ὅλα τὰ ἄτομα μὲ τὰς ἰδίας ἱκανότητας. Ἡ ἰσοπέδωσις καὶ ἡ ἐξαφάνισις τοῦ ἀτόμου εἶναι ἴδιον τῶν ὀλοκληρωτικῶν δογμάτων καὶ καθεστώτων, μολοντί καὶ αὐτὰ ἀκόμη ἀντελήφθησαν κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν συστημάτων των τὸν φυσικὸν νόμον τῆς ἐπιλογῆς. Ἄν ὅμως δὲν ὑπάρχη ἐκ τῆς φύσεως ἰσότης καὶ ταυτότης ἱκανότητων μεταξὺ τῶν ἀτόμων εἶναι δυνατὸν νὰ ἐξασφαλισθοῦν κοινωνικῶς ἴσαι συνθήκαι ἑκκινήματος καὶ σταδιοδρομίας εἰς ὅλους. Διότι ἔτσι μόνον θὰ λειτουργήσῃ ἀβίαστος ὁ νόμος τῆς ἐπιλογῆς τῶν ἱκανοτέρων καὶ ἡ ἀξιοποίησις τῶν φυσικῶν προσόντων των ἐπ' ἀγαθῷ τοῦ συνόλου. Αὐτὸ θὰ κατορθωθῇ μὲ τὴν ἐξασφάλισιν τῆς ἐκπαιδεύσεως εἰς ὅλους καὶ τὴν κατάλυσιν τῶν προνομίων οἰασδήποτε φύσεως διὰ τὴν σταδιοδρομίαν τῶν ἀτόμων.

Ἐξ ἄλλου, προσθέτως πρὸς τὴν ἀνωτέρω ἀρχήν, ἡ διὰ καταλλήλου ἐργατικῆς πολιτικῆς ἐξύψωσις τοῦ βιωτικοῦ καὶ πολιτικοῦ ἐπιπέδου τοῦ ἐργάτου, ἡ ἐξασφάλισις ἐλαχίστου ἡμερομισθοῦ καὶ ἡ πέραν τούτου ἀμοιβὴ ἀναλόγως τῆς ἀποδόσεως τῆς ἐργασίας καὶ ἐν γένει ἡ δικαία διανομὴ τοῦ κοινωνικοῦ εισοδήματος καὶ τὴν μεγαλυτέραν δυνατὴν ἀπόδοσιν καὶ συμβολὴν τῶν ἀτόμων εἰς τὴν αὐξήσιν τοῦ ἐθνικοῦ εισοδήματος θὰ καταστήσῃ δυνατὴν καὶ τὴν κοινωνικὴν γαλήνην θὰ ἐξασφαλίσῃ. Χωρὶς δὲ κοινωνικὴν γαλήνην καὶ ἀξιοποίησιν ὅλων τῶν ἱκανότητων εἶναι ἀδύνατος ἡ ἀνασυγκρότησις καὶ ἡ ἀνάπτυξις τῆς οἰκονομίας καὶ ἡ εὐημερία τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου εἰς Χώραν ἰδίως ὡς ἡ ἰδική μας, ἡ ὁποία δὲν ἔχει ἀφθόλους πλουτοπαραγωγικὰς πηγὰς. Μόνον οὕτω θὰ ἀποφευχθοῦν τὰ ἀνατρεπτικὰ κινήματα καὶ αἱ ἐξτρεμιστικαὶ θεωρίαι καὶ θὰ ὑπάρξῃ ἀρραγῆς προοδευτικὴ καὶ ἐθνικὴ ἑλληνικὴ κοινωνία, εἰς τὴν ὁποίαν ἡ κοινωνικὴ δικαιοσύνη δὲν θὰ ἀποτελῇ μονοπώλιον προπαγανδιστικὸν καὶ ἀπατηλὸν πρόσχημα τῶν κομμουνιστῶν διὰ τὴν